

Universitätsbibliothek Paderborn

Ioannis S. R. E. Cardinalis Bona Opera Omnia

Tribus Tomis comprehensa

De Divina Psalmodia, Ejusque Causis, Mysteriis, Et Disciplinis, deque variis Ritibus omnium Ecclesiarum in psallendis Divinis Officiis, Tractatus, Historicvs, Symbolicvs, Asceticvs. Sive Psallentis Ecclesiae Harmonia - Opus novum, & curiosum, ac multiplici eruditione illustratum ... Operum ...

Bona, Giovanni

Parisiis, 1678

§. 1. Laudatur universim Musica, ejusque varii & admirabiles effectus enumerantur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9929

CAPVT XVII.

De Cantu Ecclesiastico.

§. I.

Laudatur universim Musica, ejusque varii, & admirabiles effectus enumerantur.

I. **Q**Uoniam divinum Officium, ejusque partes non simplici vocis prolatione, sed musico etiam adhibito concentu publicè in Ecclesia persolvi solent, hanc consequenter de Ecclesiastico Cantu tractationem institui, quam Religiosis divinas quotidie laudes decantantibus nec inutilem fore, nec injucundam confido. Ut enim (a) Rabanus Maurus luculenter affirmat, tam nobilis est, tamque utilis rectè canendi disciplina, ut qui ea caruerit Ecclesiasticum Officium congruè implere non possit. Nam quicquid in lectionibus decenter pronuntiatur, quicquid de psalmis suaviter modulatur, ita musica scientia temperatur, ut per eam omne Dei servitium impleatur. Hinc musicæ rudimenta lac animæ vocat Philo doctissimus Hebræorum initio libri de Agricultura, dicitque (b) Isidorus tam turpe olim fuisse musicam nescire, quam literas, tantique semper æstimatum fuisse cantum ab omnibus nationibus, ut cunctis solemnibus sacris, & prophanis adhiberetur. Et nuptias quidem sine musicis concentibus nunquam celebratas fuisse, ex antiquis Epithalamiis luce clarius constat, idque probat doctè, & diffusè Paulus (c) Sherlogus vir infinitæ lectionis in Anteloquiis

^a Ruban. de inst. Cleric. l. 3. c. 24. ^b Isido. l. 3. origin. ^c Sherlog. in Cant. antel. 5. sect. 3. subsec. 1. & 3.

Canticorum. Sed & conviviis adhibitos olim cantores, ut temperantiæ, & moderationis admonerentur convivæ, non ad luxuriam, atque inanem voluptatem (*d*) Athenæus, & Plutarchus Græci scriptores commemorant. In funeribus quoque nobilium Græcorum & Latinorum adfuisse tibicines & æneatores, Seneca in ludo Claudii, Plutarchus de consolatione ad uxorem, Tertullianus de corona militis, (*e*) Valerius Maximus, & alii complures asseverant: huncque morem secutos fuisse Judæos tum ex Evangelistis, tum ex Flavio Josepho cognosci potest. Inter bellicos tumultus locum item fuisse modulationi, testis est ex Horatio, & Thucydide Franciscus Luisinus Utinensis in suis Parergis. Nam antiqui duos Pæanes habebant, alterum Martis, quo initio pugnæ utebantur: alterum Apollinis, quem fufis, cæsisque hostibus decantabant. Et cui notus non est tibiæ, tympanorum, tubarumque usus in præliis: in suis namque bellis, ait (*f*) Clemens Alexandrinus, tuba utuntur Hetrusci, fistula Arcades, Siculi autem instrumentis, quæ appellant *πυκτιδαι*, Cretenses lyra, Lacedæmonii tibia, cornu Thraces, tympano Ægyptii, & Arabes cymbalo. (*g*) Vegetius de re militari; Sive, inquit, ad vigiliis, vel agrarias faciendas: sive ad opus aliquod, vel ad decursionem campi exeunt milites, tubicine vocante operantur, & rursus tubicine admonente cessant. Lycurgus, teste Plutarcho, in Laconicis, bellicæ exercitationi Musicæ adjunxit studium, ut nimius belli fervor modulatione temperatus concinnitatem nancisceretur. Ita Cretes ad citharam dimicabant, ait Martianus (*h*) Capella, Lacedæmones ad tibiæ. Quid Amazones, nonne ad calamos arma tractabant? In Italia Sybaritas tibicines ad prælia præisse quis nesciat? Præter hæc de vario Musicæ usu in bellis, legen-

d Athen. l. 1. & 14. Plutar. 7. sympos. *e* Val. Max. lib. 2. cap. 5. num. 4. Math. 9. 23. Joseph. lib. 3. de bello Jud. c. 15. Luisin lib. 2. Parergon, cap. 12. *f* Cl. Alex. lib. 2. pædag. cap. 4. *g* Veget. l. 2. c. 22. *h* Capella de nupt. Merc. & Philologiæ lib. 9.

di sunt (i) Diodorus Siculus, & Aulus Gellius.

II. Ludorum autem quam magna pars fuerit musica, pluribus exequitur in doctissimo opere de Theatro omnium doctrinarum curiosissimus explorator Julius Cæsar Bulengerus. Quid sacrificia commemorem, quid Numinis cultum, qui sine Musica nullo modo constare potest? Ideò sententia (k) Strabonis est, omne id quod musicum est, opus Dei esse, ipsosque Musicos non solum ministros Dei, sed Deos quodammodo existimandos. Multum itaque Divinitatis obtinet musica, ait (l) Censorinus, & animis permovendis plurimum valet. Nam nisi grata esset immortalibus Diis, qui ex anima constant divina, profectò ludi scenici placandorum Deorum causa instituti non essent, nec tibicen omnibus supplicationibus in sacris ædibus adhiberetur. Hominum quoque mentes & ipsa divina, quamvis Epicuro reclamante, suam naturam per cantus agnoscunt. Denique quo facilius ferant laborem, vel in navis metu à vectore symphonia adhibetur: legionibus quoque in acie dimicantibus etiam metus mortis classico depellitur. Ob quam rem Pythagoras, ut animum sua semper divinitate imbueret, priusquam se somno daret, & cum esset experrectus, cithara, ut ferunt, cantare consueverat. Et Asclepiades Medicus phreneticorum mentes morbo turbatas sæpè per symphoniam suæ naturæ reddebat. Hæc Censorinus. Socrates autem vir sapientissimus tanti musicam fecisse dicitur, ut eam natu jam grandior inter pueros ediscere non erubuerit. De Arcadibus scribit (m) Polybius Magalopolitanus, quod cum alioquin naturæ essent austerioris, musicis tamen disciplinis mirificè delectabantur. Cæteras artes ignorare nulla apud illos ignominia erat, at musicæ imperitiam fateri, turpissimum habebatur. Nec minor Lacedæmoniis amor mu-

i D. od. lib. 5. c. 9. Gellius l. 9. c. 11. k Strabo. lib. 10. Geograph. l Censoria. de die natali cap. 11. m Polybius lib. 4.

ficæ fuit, quos refert Plutarchus in Laconicis majorem curam de illa, quàm de victu habuisse. Themistoclem narrat (n) Cicero cum oblatam in convivio lyram recusasset, habitum fuisse indoctiorem. (o) Julianus defertor impietate notior quàm scriptis, ipsos barbaros se vidisse testatur rustica carmina verbis facta similibus clangorum, quos asperè clamantes aves edunt, studiose amplecti, & musicis carminibus delectari. (p) Macrobbii observatio est plurimarum gentium, vel regionum instituta sanxisse mortuos ad sepulturam cum cantu prosequi oportere, persuasione hac, qua post corpus ad originem dulcedinis musicæ, hoc est ad cælum animæ redire credantur. Lycurgus vir duræ, difficilisque vitæ, musicæ tamen studium in suis legibus commendavit. Hanc primum Philosophiæ adminiculum Xenocrates Chalcedonius vocabat apud [q] Laërtium. Plato etiam, & Aristoteles summa capita Philosophorum, hic in Politicis, ille in Convivio, & septimo de legibus eò musicam efferunt, ut in ea potissimam rationem puerilis institutionis constituent. Sciebant videlicet viri præstantissimi ita nobis musicam naturaliter conjunctam esse, ut ea nullo modo carere possimus.

III. Nullum est tam immitte, tam asperum pectus, quod non musicis sonis capiatur. In cujus reitypum fabulantur Poëtæ à Cadmo fistula canente deceptum Typhæum; nam ut explicat (r) Nonnus in Dionysiæcis, etiam stolidissimi, & furiosissimi musica afficiuntur. Nostra enim natura, ait (s) Chryostomus, usque ad eò delectatur Canticis, & carminibus, & tantam cum eis habet necessitudinem, ut vel infantes ab uberibus pendentes, si fleant & afflicentur, ea ratione sopiantur. Nutrices quidem, quæ eos gestant in ulnis, sæpè abeuntes, & redeuntes, & quædam puerilia eis carmina decantantes, supercilia eorum ita sopiunt.

n Cic. 1. Tuscul. o Jul. an. initio Misopogonis. p Macrobb. in som. Scip. 1. c. 3. q Laërtius lib. 4. r Nonnus circa fin. lib. 1. s Chryf. in ps. 41.

Quocirca sæpè quoque viatores meridie agentes jugalia animalia hoc faciunt canentes, itineris molestiam illis Canticis consolantes. Nec solum viatores, sed etiam agricolæ uvas in torculari calcantes, vindemiantes, & vires colentes, & quodcunque aliud opus facientes sæpè cantant: nautæ quoque remos impellentes hoc faciunt. Jam verò mulieres quoque texentes, & confusa stamina radio discernentes, sæpe quidem & per se singulæ; sæpe autem etiam omnes concorditer unam quamdam melodiam concinunt. Hoc autem faciunt & mulieres, & viatores & agricolæ, & nautæ, laborem, qui ex opere faciendo sulcipitur, cantu consolari volentes, utpote quod anima, si carmina & canticum audierit, molesta & difficilia sit facilius toleratura. Quoniam ergo hoc genus delectationis est animæ nostræ valdè cognatum, & familiare; ne dæmones lasciva meretricia cantica introducentes omnia everterent, Psalmos Deus construxit, ut ex ea re simul caperetur voluptas, & utilitas. Hætenus Chrysostronus, cui consonans quidam è Poëtis ait: [t]

Hoc est cur cantet vindetus quoque compede fossor,

Indocili numero cum grave mollit opus.

Cantat & innitens limosæ pronus arena

Adverso tardam qui vehit amneratem.

Quique refert pariter lentos ad pectora remos,

In numerum pulsa brachia versat aqua.

Fessus ut incubuit baculo, saxoque resedit

Pastor, arundineo carmine mulcet oves.

Cantatis pariter, pariter data pensa trahentis

Fallitur ancilla, decipiturque labor.

Etiam monachi antiquiores manibus operantes, & divina psallentes Cantica ipsum laborem, ut scribit (u) Augustinus, tanquam divino celeumate consolabantur.

I V. Ecquid mirum si inter homines tanta musicæ do-

† Ovidius 4. de Tristib. eleg. 1. † August. de opere monach. cap. 17.

358 DE CANTU ECCLESIASTICO,
minatio est, cum aves quoque, ut luscinia, cygni, &
alia id genus veluti quadam disciplina artis cantum exer-
ceant: nonnullae verò terrenae, & aquatiles bestiae musi-
ca suavitate capiantur? Fistulis aves allici, serpentes
cantu dirumpi comprobatum est, inquit (x) Martianus.
Equos tubarum clangore ad praelium concitari testatur
Job. Cervos cantu demulceri, & sonitu tibiarum, scri-
bunt (y) Plutarchus, & Clemens Alexandrinus. Idem
asserit Strabo de elephantis. Quod spectat ad pisces, nota
est omnibus Arionis Methymnaei fabulosa narratio, adeo
pro vera habita, ut etiam annalibus inserta apud (z) Hi-
storicos fidem invenerit. De hoc Poëta: (a)

Quamvis mutus erat, voci favisse putatur

Piscis Arionis fabula nota lyrae.

Sed utcunque se habeat Arionis fabella, quam explicat
allegoricè (b) Tzetzes in Chiliadibus, illud certissima
experientia compertum est, Delphinos & alios quosdam
pisces instrumentali musica plurimum delectari, quod
etiam Plutarchus asserit in Convivio septem sapientum.
Orphei lyra etiam nunc inter sidera nomen habet, cujus
dulcedo non solum lenire tygres potuit, rapidosque
leones, sed ut (c) Tragicus canit,

Cantu tartara flebili,

Et tristes Erebi Deos

Movit, nec timuit stygis

Iuratos superis lacus.

Amphioni autem quod tantum carmen, inquit (d) Eu-
menius Rhetor, quæ tanta plectro, fidibusque dulcedo?
quam sequuta quondam saxa perhibentur, ut ducenti-
bus subvecta modulis, & ad intervalla carminum resi-
stentia spontè murum velut arte construerent. Hæc fig-
menta præterissem, ni sub eorum cortice præclaræ mu-
sicæ dotes continerentur. Orpheus enim, & Amphion,

x Martian. lib. 9. Job. 39. 25. y Plutar. 7. Symp. Cl. Alex. init. orat. ad
gentes. z Herodotus in Clio. a Ovid. 4. de arte. b Tzetzes Chil. 1. v. 410. c
Seneca in Herc. Octavo act. 3. d Eumen. orat. pro scholis instaurandis.

ut docent (e) Macrobius in Somnio Scipionis, Pausanias in Bœoticis, Palæphatus in libro *Ἀπίτων ἰσορίων*, Fulgentius, & Natalis Comes in Mythologiis, & alii, cum du-ros & sylvestres homines è ferinis moribus ad civilem societatem harmonico modulamine transtulissent, locum fabulæ dederunt, ac propterea dicti sunt immanium ferarum extinxisse furorem, fluviorum impetum stitisse, animasse montes, saxis & cautibus humanos sensus inseruisse.

V. O immensam musicæ suavitatis efficaciam! quam dulci tyrannide in omnes Microcosmi potentias dominaris! Transeunt in stuporem admirabiles ejus effectus, ac omnem prorsus amitterent fidem, ni præter summorum virorum auctoritatem continua probarentur experientia. Timotheus musicus quam facillè omnes affectus Alexandri Regis in quamcunque partem flecteret, (f) Basilius magnus, Dio Chrysoströmus, & Himerius Sophista eleganter ostendunt. Hujus postremi verba dignissima profecto sunt, quæ transcribantur. Parumne, inquit, Rex aliquando sapuit? non permisit id Timotheus, sed cantu in cælum usque Regis animum abduxit. Immoderatene æstuabat animus? præsens ille elatum animum pulsando citharam domabat. Mœstusne erat? statim ridentem ostendebat. An voluptatibus tenebatur? post cantum statim castissimum videbas. Et ut omnia dicam, talem videre eum licebat, qualem tibi cum Timotheus reddidisset. Hinc Aristonico Citharædo æream statuam fieri jussit Alexander, teste (g) Plutarcho, ante quam hasta projecta jaceret. Et Pausanias in Corinthiacis effigiem Amoris commemorat Pausiæ pictoris opus, qui abjecto arcu & sagittis lyram tenet; quia nimirum musica in omnes affectus humanos dominatur. (h) Sanctus Aibertus Monachus, cum adhuc secularis esset, au-

e Macrob. lib. 2. palæph. c. 34. & 42. Nat. Comes lib. 7. c. 14. & l. 8. c. 15. Suidas v. Amph. Tzerzes Chil. 1. v. 305. Horatius de arte Poët. f. Basil. hom. de legendis Gentilium libris. Dio Chryf. or. 1. de Regno. Himerius apud Photium cod. 243. g Plut. or. 2. de Alexandro. h Surius 7. Aprilis.

diens Mimum quemdam vitam, & conversionem S. Theobaldi musicè decantantem, tanta repente gratia divinitus compunctus est, ut inde cœperit in magna vivere sanctitate. S. *i*) Ansbertus Monachus, & Episcopus Rothomagensis, cum adhuc laicus in aula Regis viveret, diversa musicæ artis instrumenta audiens personantia dicebat sibi, O bone conditor quale erit te diligentibus Canticum indeficiens in cœlestibus audire Angelorum! quamque suave, & delectabile Sanctorum choris concinentibus interesse, si tantam mortalibus præbes industriam, ut peritia artis, ac suavitas cantilenæ provocent animos audientium, ut te Deum creatorem omnium devotè collaudent? (k) S. Dunstanus Archiepiscopus Cantuariensis adhuc adolescens & se, & alios musicis modulis à turbulentis mundi negotiis avocabat, & in meditationem cœlestis harmoniæ erigebat. B. (l) Maria Oegniacensis triduo ante obitum jugiter cecinit Cantica inaudita, & mirabilia, & se cantu ad mortem præparavit. Dicitur & Pythagoras in ebrios olim incidens jussisse tibicinem convivio præsidentem mutare harmoniam, ac Dorion ipsis canere, atque hoc modo melodiæ illos ad sobrietatem reduxisse. Parrhasius pictor, teste Theophrasto apud [m] Ælianum, cantu, & modulatione vocis laborem artis mitigabat, quod solatium omnibus artificibus commune est. Achilles apud Homerum cum se sentiret iratum, musicæ sensu ad animi sensum redibat: quare (n) Seneca inter alia quamplurima iræ remedia, etiam musicam recenset. Et (o) Climacus, Moderata, inquit, melodia furorem lenit, & mitigat. Multas autem infirmitates tam mentis quam corporis potenti musicæ pharmaco sanari [p] Theophrastus, Iamblicus, Martia-

i Ansbertus Monachus in ejus vita k Osbert. Monachus Cant. in ejus vita. l Jac. de Vitriaco vita ejus l. 2. c. 11. m Ælian de var. hist. l. 9. c. 11. n Seneca l. 3. de ira c. 9. o Climac. gr. 8. p Theophr. lib. de enthusiasmo. Iambl. de Vita Pythag. lib. 1. c. 25. Mart. Capella l. 9. Boëth. de musica lib. 1. cap. 1. Brodaus lib. 4. miscell. cap. 31. Magius var. lectio, lib. 4. c. 13. Gellius lib. 4. c. 13.

nus Capella, Severinus Boëthius, Joannes Brodæus, Hieronymus Magius, & alii non contemnendi auctores asseverant: vocum enim concentus ex anima in corpus influere solet, & occulto quodam tramite sese insinuans eos præsertim morbos levat. qui animum vehementer exagitant. Xenocrates organicis modulis lymphaticos liberabat. Thales Cretensis citharæ suavitate pestilentiam fugavit. Empedocles, cum quidam ejus hospitem gladio furibundus invaderet, canendi modo juvenis iracundiam repressit. *TERTIUS* quos phalangum virus morfu pestifero infecit, non nisi musica sanari posse res est manifestissima in Apuliæ provincia. Ad eò verum est quod (q) Bion Smyrnæus cecinit, nullum esse medicamentum præstantius cantu. Olim cum Lacedæmones bellis civilibus affligerentur oraculum illis redditum est, si Terpandrum Methymnæum cithara canentem audirent, protinus conciliandos esse: quod & factum est, nam ejus cantu commoti lacrymantes se invicem osculabantur. Getæ majorum facta ad citharam canebant, ut (r) Jordanus Episcopus eorum Chronologus scribit: & cum legationes obibant, pacem vel impetrare vel stabilire cupientes, citharas increpabant erudito consilio, quod crederent musicam optatæ pacis blandissimam fore conciliatricem. Has efficacissimas musicæ operationes considerantes nonnulli existimarent inesse musicis concentibus vim quamdam magicam, & supernaturalem: sed hanc opinionem erroneam esse Martinus (s) Del Rio vir doctissimus in suis magicis disquisitionibus luculenter ostendit.

VI. Ad sacræ Scripturæ intelligentiam musicam necessariam esse [r] Rupertus Abbas affirmat, probatque Abrahamum in oratione pro civitatibus illis incendio cœlitus de vastandis ob rationem musicam numeros.

q Bion Idyll. 5. Tzetzes Chil. 1. v. 385. r Jordan. de rebus Getar. cap. 19. s Del Rio disq. magic. l. 1. c. 4. q. 2. r Rupert. lib. 7. de operibus Spiritus sancti cap. 16. & in Gen. lib. 6. c. 5.

illos proposuisse. Eandem utilem ad omnes scientias docent peritissimi musici, Joseph (u) Zerlinus, & Franchinus (x) Gafforius. In ipso sermone inesse musicam Priscianus Cæsariensis Grammaticus lib. de accentibus, Diomedes lib. 2. Ælius Donatus cap. 2. de Tonis, Cleodnius senator in Donati expositione, & alii Grammatici ostendunt, itemque Augustinus in libris de Musica. Ad Architecturam quantum valeat longo sermone Vitruvius exequitur. Quantum etiam medico profit, scribit (y) Ficinus Antonio Canisiano. Diebus attributa nomina ex Planetis secundum musicam habitudinem ex (z) Dione Cassio didici; nam feria secunda dies Lunæ dicitur, feria autem tertia non à Mercurio juxta naturalem sphaerarum ordinem, sed à Marte denominatur, quia Luna ad Martem proportionem habet sesquialteram, ex qua oritur consonantia diapente. Post diem Martis Mercurii diem numeramus, Martis enim ad Mercurium intervallum est sesquitertium, è quo provenit diatessaron cum superiori diapente plenum diapason efficiens. Idem consonantiarum respectus in cæteris diebus observatus est. Pythagoram refert Iamblicus omnem rectè vivendi institutionem per musicam constituisse. Ægyptii quoque, teste (a) Pierio, musicæ symbolo mores compositissimos intelligebant. Priscis enim sæculis modestum fuit cantorum genus, & Philosophica prorsus morum gravitate. Quamobrem (b) Agamemnon peregrè profecturus uxorem Clytemnestram Cantori reliquit custodiendam, ut ab improbis cogitationibus mentem ejus averteret, illustrium fœminarum exempla pudicis modis decantando. Nec prius Ægistus illi vitium potuit inferre, quam Cantorem interemisset, Ericus secundus cognomento Bonus Rex Daniæ in rabiem tractus est à Citharædo, si verax est (c) Saxo in

u Zerlini lib. 1. harmonic. institutionum. x Gaffor. lib. 1. Musica theoretica. y Ficini. lib. 1. epist. z Dio Cassius l. 37. a Pier. lib. 23. hieroglyph. c. 1. b Iustathias in 3. Ocul. v Saxo hist. Daniæ lib. 12.

Historia. Contra verò Terpander coortam Lacedæmone seditionem musica sedasse dicitur apud (d) Plutarchum. Iidem Lacedæmonii, ut scribit (e) Tyrius doctrina, & nomine Maximus, ex Tyrtæi carminibus animos sumpserunt. Argivi ex Telesillæ melodia, Lesbii ex odis Alcæi. Proclum in gravissimis cruciatibus doloris remissionem cantu consecutum fuisse, testatur Marinus in ejus vita. Vis enim carminis, ait (f) Gorgias, cum animi opinione conjuncta, fascino eam demulcet, & quò vult transfert. Hesiodus in Theogonia beatos esse musicos prædicat, qui psallentes omnium dolorum obliviscuntur. Idem de se canit Horatius. (g)

*Musis amicus tristitiam, & metus
Tradam protervis in mare Creticum
Portare ventis.*

VII. (h) Sextus Empyricus Pyrrhonius cum omnium scientiarum hostis, & everfor fuerit, musicam tamen laudat, quod non per vim imperat, sed cum voluntaria quadam persuasione. Docet (i) Plotinus Platonice Sapiencie antistes, per musicam reduci hominem ad Deum. Quam infidelis hominis sententiam (k) Rupertus Abbas confirmare videtur. Movet enim intus musica, ait ipse, vi quadam & potentia naturali spiritum hominis, & cum decenter convenit cum verbo, vel sensu divinæ laudis concutit penetralia cordis, & illam quam accepit homo, resuscitat in eo gratiam Spiritus sancti. Hinc (l) Propheta Elisæus requisitus à Regibus, ut futuri belli exitum prænunderet, jussit sibi psalterem adduci, quo psallente facta est super eum manus Domini, statimque Spiritus Propheticus, qui propter præcedentem commotionem recesserat, restitutus est ei. Quid igitur aliud de Prophe-

d Plutarch. l. de musica. e Tyrius serm. 21. f Gorgias or. in Helenam. g Horat. l. 1. od. 26. h Sext. l. imp. lib. 6. adv. Mathematicos. i Plotin. lib. 3. encl. 1. k Rupert. in lib. Reg. lib. 5. c. 23. l 4 Reg. 3. 15.

tico viro sentire oportet, ait (*m*) Richardus Victorinus, nisi quod exterior harmonia interiorem illam, & spiritualement ei harmoniam ad memoriam reduxit, & audita melodia audientis animum ad assueta gaudia revocavit? Pergit Richardus, & ostendit magnam esse musicæ utilitatem ad gratiam contemplationis comparandam. Agit quippe cantus in spiritum, eumque potentissimè afficiens ad cœlestes influxus recipiendos idoneum efficere censetur: quia dum auribus, inquit (*n*) Alcinous, vocum haurimus harmoniam, ab iis quæ audiuntur, ad ea quæ intellectu percipiuntur gradatim ascendimus. Quod si cantus occulta proprietate mentem revocat ad divina, quid mirum si mali spiritus musicæ suavitatem sustinere non possunt? Nam citharam pulsante David recedebat à Saül spiritus malus. Rebelles enim dæmones in malo obdurati, cum nullo modo reduci possint ad Deum, omnem concordiam, & harmoniam implacabili odio prosequuntur. Mira res, inquit egregius Scriptor B. (*o*) Thomas de Villanova Archiepiscopus Valentinus, musica fugatur diabolus, & qui juxta sententiam Job sagittas reputat quasi paleas, & lapides fundæ velut stipulas spernit, deridet etiam vibrantem hastam, & durissimos malleos pro nihilo pendit, ad citharæ sonitum tremefactus recedit, & quem nulla vis superat, superat harmonia.

VIII. (*p*) Julianus Imperator laudabilis scriptor, si in fide Christi perstitisset, nihil aliud fuisse arbitratur celeberrimum illud (*q*) Homeri Nepenthes omnium malorum oblivionem inducens, quod Polydamna Ægyptia Thonis uxor temperavit, Helenæ verò Hospitalis cujusdam muneris loco dedit, quæ consummatam musicæ consonantiam, omnibusque numeris absolutam symphoniam. Vinum, & musica, ait (*r*) Sa-

m Richard. lib. 5. de contempl. c. 17. *n* Alcinous de doctr. platonis c. 8. *o* Thom. Valentin. serm. de Visitat. B. V. *p* Julian. init. c. 8. *q* Homer. Odyss. *r* & Diodor. Sicul. lib. 1. r Eccl. 40. 20.

piens, lætificat cor. Quid enim illa præstantius, ut magnus scribit (f) Cassiodorus, quæ naturæ convenientiam ubique dispersam virtutis suæ gratia comprehendit? Hæc cum de secreto naturæ tanquam sensuum Regina tropis suis ornata processerit, reliquæ cogitationes exiliunt, ut ipsam solummodo delectet audiri. Hæc tristitiam noxiam jucundat, tumidos furores attenuat, cruentam sævitiam efficit blandam, excitat ignaviam, soporantemque languorem, vigilantibus reddit saluberrimam quietem, viciatam turpi amore ad honestum studium revocat castitatem, sanat mentis tædium bonis cogitationibus semper adversum, perniciose odia convertit ad auxiliatricem gratiam, & quod beatum genus curationis est, per dulcissimas voluptates expellit animi passiones. Incorpoream animam corporaliter mulcet, & solo auditu ad quod vult deducit, & per insensibilem obsequium prævalet sensuum exercere dominatum. Hæc Cassiodorus, cui consonans Maximus (t) Tyrius; Humanam musicam, ait, quæ animos circuit, quidnam aliud esse dixerimus, quam pædagogicum quoddam officium, quod animæ affectiones moderatur? Id enim nimiam elationem, impetumque animi quasi quibusdam incantationibus demulcet, remissionem atque infractionem sublevat, exacuitque. Musica aptissima artifex est in luctu levando, in contundenda iracundia, in comprimenda audacia, in temperanda bonorum virorum cupiditate, in sanando dolore, in consolandis amoribus, in levanda miseria. Optima in sacrificiis comes, sodalis in convivio, imperatrix in bello, aptissima præterea ad celebritates inspergendas leporibus, Dionysiaque exhilaranda. Sed cur musicam oportet tam multo celebrare sermone, aut ejus exaggerare dignitatem? quando eam satis constat optimam pacis, atque otii nobiscum ministram esse, optimam commilitonem, egregiam nobiscum ci-

f Cassiod. l. 2. var. Ep. 40. t Tyrius serm. 21.

vem, aptissimam puerorum nutricem. Ocyssimè namque ex omnibus sensibus auditus quodcunque novit transmittit ad animum, sibi que consentientissimum reddens in eisdem affectionum impetus trahit. Unde animi musicæ expertes nunquam erit ut rectè cultores legis evadant. Hactenus ille.

IX. Possem & alia plura in musicæ commendationem ex variis Auctoribus tum vetustis tum recentioribus huc transferre; sed mihi animus est ea tantum seligere, quæ propius rem nostram attingunt. Curioso autem lectori plurima suppeditabunt Clemens Alexandrinus 6. *Stromatum*, Justinus Martyr *quest.* 107. Beda *lib. de musica*, Cicero 1. & 4. *Tusculan.* Quintilianus *lib. 1. cap. 10.* Lucianus *de saltatione*, Athenæus *lib. 14.* Sextus Empyricus *lib. 6. adversus Mathematicos, qui est adversus musicos*, Dio Chrysostomus *oratione 1. & 32.* Iamblicus *de vita Pythagoræ lib. 1. cap. 15.* Joannes Sarisberiensis *lib. 1. Policratici*, Franciscus Georgius Venetus *in Harmonia mundi*, Bartholomæus Chassanæus *in Catalogo gloriæ mundi parte 10. confid. 51.* Julius Cæsar Bulengerus *lib. 2. de Theatro*, Petrus Montius *lib. 4. de veritate unius legis c. 25.* Fabius Paulinus *lib. 2. 3. & 4. de septenario*, Cælius Rhodiginus *lib. 5.* Roderic. Zamoren. *lib. 2. speculi c. 39.* Marsilius Ficinus *de vita cœlitus comparanda cap. 21.* Marinus Merfennius *in cap. 4. Genesis diffusissimè*, Petrus Faber *de re athletica*, Raphaël Volaterranus *lib. 35. Commentariorum Urbanorum*, Guillelmus Parisiensis *secundæ partis de Universo p. 3. cap. 20.* Hieronymus Osorius *in fine libri 4. de Regis institutione*, Angelus Minorita, *initio lib. 1. floris Angelici*, Ottomarus Luscinus *lib. 1. Musurgia*, Athanasius Kircher Fuldenfis *lib. 3. artis magnetica par. 8. quæ est de magnetismo musica, & in Arte magna consoni, & dissoni, sive Musurgia Universalis*, Tiraquellus *libro de nobilitate cap. 34.* Ludovicus Cresolius *lib. 3. mystagog. cap. 27.* & alii innumeri, illi præsertim, qui musicas institutiones conscripserunt.

METRUM XLIII.

Ela cantu personate
 Quotquot estis musici.
 Eia laudes, eia nomen
 Personate Numinis.
 Huc adeste voce, plausu,
 Orbis omnes incolæ.
 Huc adeste mente pura
 Qui Deum veremini.
 Barbato dulci sonate,
 Mollibusque Canticis.
 Organorum, buccinarum,
 Et lyra concentibus.
 Nunciate quam potenti
 Cuncta firmet dextera.
 Prædicate quam benigna
 Nos regat clementia.
 Ferte laudes, ferte cantus
 Ejus ad sacrarium.
 Plaudat orbis: plaudat æther
 Nabliis, & tympanis.
 Angelorum candidati
 Personent exercitus.
 Cœlitumque gloriosa
 Turba laudes concinat.
 Astra ludant, & serenum
 Quicquid ornat æthera.
 Terra saltet & choreis
 Lata blandis perstrepat.
 Alta plaudant floridorum
 Montium cacumina.
 Pontus adsit, & capaci
 Quicquid alvo continet,
 Amniunq; pura rauco
 Psallat unda murmure.

O superne Rex polorum,
 Quo jubente vivimus,
 Te parentem prona adoret
 Trina rerum machina.
 Te potentem laeta honoret
 Omnis orbis natio.
 Eia cantu personate
 Quotquot estis musici.
 Eia laudes, eia nomen
 Personate Numinis.

§. II.

Dicta quaedam de harmonia mundi. Inesse musicam singulis rebus. Origo musica. De cantu Ecclesiastico. Eum antiquissimum esse. An instrumenta musicalia admittenda in Ecclesia. Primus Organorum usus.

I. (a) **P**latonici cum vidissent omne quod vivit cantibus permulceri cœlestem animam, qua universum animaretur, originem sumpsisse autumant à musica. Nam & eloquium Dei è nihilo cuncta creatis musicum cantum fuisse scribunt, & omnia musicis proportionibus constare asseverant. Ipsam animam rationalem ex harmonia componi falsò quidam ex ipsis arbitrantur, quem errorem egregiè confutant (b) Nemesius, Isidorus Pelusiota, & ex recentioribus Martilius Ficinus. De mystica Angelorum harmonia agit Dionysius Areopagita cap. 10. cœlestis Hierarchiæ. De musica sive consonantia Christi ad nos, & quomodo simplum Salvatoris nostri duplo nostro concinat ad salutem, doctè, & diffusè disserit Augustinus initio libri quarti de Trinitate. Nolo hic autem cum Scipio-

a Ficin. in Timæum platonis. b Nemes. l. de nat. hominis. Isidor. l. 4. Ep. 125. Ficin. lib. 7. platonice Theologiæ c. 19. & 10. Sarisberien. lib. 1. Policratici.